

Eesti Kohtunike Ühing

Hr Raivo Aeg
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 18.12.2019 nr 8-1/7050

Meie 16.01.2020

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus Kohtute seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kohta

Eesti Kohtunike Ühing (EKOÜ) tänab Justiitsministeeriumi võimaluse eest esitada omapoolne arvamus Kohtute seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (eelnõu) kohta.

1. EKOÜ peab vajalikuks esmalt korrata sama eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta 11.10.2019 esitatud arvamusel märgitud, et kohtute võimalikult võrdse ja ühtlase töökoormuse tagamiseks on **kõige olulisem kiirendada vakantsete kohtunikukohtade täitmist**. Selleks tuleb analüüsida, mis tekitab hetkel viivitusi vabade kohtunikukohtade täitmisel, ja astuda samme, et vabad kohad täidetak kiirelt ja sujuvalt. Eelnõu seletuskirjast ei nähtu, et kohtunikukohtade täitmisega seonduvaid küsimusi oleks ministeeriumi tasandil analüüsitud.
2. EKOÜ on sunnitud üldise tähelepanekuna välja tooma, et paljud eelnõuga kavandatud sätted on vajalikul määral **normitehniliselt läbi mõtlemata ja/või liiga üldsõnalised**. Mitmeid eelnõu seletuskirjas märgitud põhimõtteid eelnõu enda tekst ei kajasta. **Puudub ka piisava põhjalikkusega mõjude analüüs**. Selliselt ei ole välistatud, et eelnõuga pakutud lahendused kujunevad riigile lõppkokkuvõttes kallimaks mõne kohtuniku lisakoha loomisest.
3. EKOÜ ei ole iseenesest vastu eelnõuga kavandatud kohtute seaduse (KS) täiendamisele **§-ga 58³**, mis annab kohtunikele võimaluse arutada kohtu esimeeste nõusolekul vabatahtlikus korras asju ka teiste sama ja madalama astme kohtute juures (kohtuniku menetluslähetus). Samuti on ilmselt **põhjendatud anda Tartu Maakohtule eriallus** registriasju puudutavate määruskaebuste lahendamisel. Asjade lahendamine menetluslähetuse korras praktikas kujuneb samas tõenäoliselt erandlikuks ning kohtute võrdse ja ühtlase töökoormuse tagamisele oluliselt kaasa ei aita. Lisaks tuleb menetluslähetust puudutavalt läbi mõelda lähetatavale kohtunikule teises kohtus tööks vajalikke ruumide, abistava personali jms tagamisega seonduvad küsimused.

4. **KS § 99 lg 1³ muutmine** selliselt, et kohtunik peab esitama ametist vabastamiseks avalduse vähemalt üks aasta enne soovitud vabastamise päeva, ei ole EKoÜ arvates põhjendatud. Avalduse esitamine rohkem kui kuus kuud enne taotletava vabastamise kuupäeva võiks olla vabanevate kohtunikukohtade sujuva täitmise huvides kohtusüsteemi siseselt küll soovitatav, kuid seadusega sellise piirangu kehtestamine tegevusala, elukutse ja töökoha vaba valiku õigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 29) on ebaproportsionaalne, eriti pärast 1. juulit 2013 ametisse nimetatud kohtunike suhtes. Kehtiva KS § 99 lg 1³ järgi nõutav kuus kuud on EKoÜ arvates juba niigi piisavalt pikk ajavahemik. Võrdlusena võib märkida, et avaliku teenistuse seaduse (ATS) § 87 lg 2 järgi peab ametnik esitama taotluse ametist vabastamiseks üksnes 30 kalendripäeva enne soovitud vabastamist.
5. **EKoÜ hinnangul ei ole õnnestunud ka KS § 99¹ lõike 6 kavandatud regulatsioon.** See ei haaku KS § 99¹ olemasolevate lõigetega ning muudab lõiked 1 ja 2 sisutühjaks. Eelnõu seletuskirja järgi on KS § 99¹ lõike 6 eesmärk anda esimese ja teise astme kohtunikele võimalus erandkorras oma kohtuasjad lõpuni menetleda. Samas eelnõu enda tekst sellist kohtuasjade lõpuni menetlemise eesmärki ei kajasta. EKoÜ hinnangul on seletuskirjas märgitud eesmärgi saavutamiseks piisav ka kehtiva KS § 99¹ lg-s 2 sätestatu.
6. Eelnõu järgi soovitakse KS-i täiendada §-ga 45¹, mis võimaldaks **teise kohtu kohtuniku kaasamist** kohtuasja lahendamisse (kohtuniku enda nõusolekuta). EKoÜ on vastu kavandatavale lahendusele, kus kohtunik võidakse määrata faktiliselt sundkorras teise teenistuskoha tööle. EKoÜ hinnangul on see vastuolus kohtusüsteemi praeguse toimeloogika ja kohtuniku sõltumatusega. Kavandatud sätted tekitaksid jõustumisel kohtusüsteemis probleeme pigem juurde.

Taganemata eelmärgitust, leiab EKoÜ, et sellise kohtuniku nõusolekuta kaasamise eeldused ja kaasamise kord peaks olema seaduses oluliselt detailsemalt reguleeritud. Ei saa pidada rahuldavaks lahendust, kus kaasamise täpsemate põhimõtete kehtestamise õigus antakse kohtute haldamise nõukojale.

Eelnõust ei leia vastuseid nt küsimustele, kas kohtuniku ajutisel kaasamisel (ja ka menetluslähetusse saatmisel) jagatakse talle endiselt asju ka oma alalises kohtus või peatatakse selleks ajaks talle alalise kohtu asjade jagamine ning kes selle üle otsustab. Juhul kui asjade jagamist ei peatata, siis kas selle täiendava töökoormusega, mis tekib jagatud teise kohtu asjadest, arvestatakse alalises kohtus asjade jagamisel ja koormuse hindamisel või peab kaasatud kohtunik töötama teistest suurema koormusega. Suurema koormuse korral tuleks see rahaliselt kompenseerida, kuid eelnõust vastavad sätted puuduvad. Samuti jääb selgusetuks, mis saab kaasatava kohtuniku jäägis olevatest asjadest. Juhul kui need lähevad kohtunike vahel ümberjagamisele, tekib teistel sama kohtu kohtunikel täiendav töökoormus.

Eelnõu kohaselt toimub kaasamine ajutiselt, kuid vastav ajaperiood on eelnõus täiesti reguleerimata. Erinevalt seletuskirjas märgitust ei reguleeri eelnõu seda, milliseid asju kaasatud või lähetatud kohtunikule jagatakse. Eeldus, et jagatakse peamiselt kirjalikus menetluses lahendatavaid asju, nähtub taaskord vaid seletuskirjast, mitte eelnõust endast. Kuna

kõnealune kohtunike kaasamine ei eelda kohtuniku nõusolekut, siis peaks kohtunikul olema vähemalt võimalus ette näha, kui pikaks ajaks on ta oma tavapärasest elukohast ja perekonnast eemal, et vajadusel oma eraelulised kohustused ja elukorraldus ümber planeerida. Minimaalselt peaks olema seaduses sätestatud aeg, mille järel kaasamise vajaduse jätkuvust hinnatakse ja see vajadusel lõpetatakse.¹

Juhul kui pidada kohtuniku nõusolekuta kaasamist teise kohtu koosseisu üldse lubatavaks, peaks see olema igakordselt otsustatud haldusaktiga, millele eelneb kohtunikult seisukoha küsimine ja mida kohtunik saaks vaidlustada. Alternatiivina peaks kaasamise üle otsustama Riigikohtu üldkogu (mitte ringkonnakohtute esimehed). Arvestada tuleks ka selle kohtu üldkogu arvamusega, kus kaasatav kohtunik alaliselt töötab. Lisaks tuleks kavandatavas regulatsioonis ette näha kriteeriumid, mille alusel valitakse konkreetne kaasatav kohtunik, samuti välistused nt rasedate ja alla kolmeaastast last või puudega alaealist kasvatavate kohtunike suhtes (vrld ATS § 44 lg 2).

Lisaks ei selgu eelnõu tekstist, milline kohus hüvitab lähetatud kohtuniku lähetamisega seotud kulud ja millisest eelarvest need kulud kaetakse. Ilmselt oleks ebaõiglane neid kulusid katta selle kohtu tavapärasest eelarvest, kes teisele kohtule asja lahendamisel appi tuleb. Selliste kulude kandmiseks tuleks ette näha täiendavad vahendid. Kaasamise (ja ka lähetamise) korral jääb samuti ebaselgeks, millise kohtu sekretär ja jurist kohtunikkude abistavad. Kui ka jurist ja sekretär kaasatakse teise kohtu asjade menetlemisse, siis tuleks lahendada nende tasustamise ja lähetamise küsimused (nt istungi pidamiseks sekretäri kaasavõtmine) ning pädevus teise kohtu asju menetleda.

7. Ka eelnõuga kavandatud **Tartu Maakohtu erialluvust puudutav regulatsioon peaks olema selgem**. Kehtiv seadus ei määratle, mis on "registriasi", tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) 58. ptk näeb ette üksnes registriasjade menetlemise korra. Eelnõu seletuskirjas (lk-l 13) on rõhutatud, et registriasjades esitatavate määruskaebuste all ei ole peetud silmas TsMS § 595 lg 2 p 5 alusel tehtud sundlõpetamiste, likvideerija määramiste jms eraõiguslikku juriidilist isikut puudutavate hagita asjade peale esitatud määruskaebusi, mille puhul on asja lahendamine juba väljunud kohtunikuabi pädevusest ning antud juriidilise isiku asukoha järgi üle TsMS §-s 119 sätestatud kompetentsele kohtule. Erialluvust soovitakse luua vaid nende määruskaebuste lahendamise jaoks, mis on esitatud Tartu Maakohtu tehtud kande- ja järelevalvemenetluse määruste peale. Eelnõu enda tekst seda seletuskirjas märgitud olulist piirangut paraku ühemõtteliselt edasi ei anna.
8. Lõpetuseks rõhutab EKoÜ juba 11.10.2019 esitatud arvamuses märgitud, et kohtute töökoormuse ühtlustamiseks tuleks esmalt ja eelkõige **põhjalikult läbi analüüsida kohtualluvuse küsimused** ning otsida lisavõimalusi erialluvuste loomiseks². Eelnõuga pakutud poolikud

---

¹ See annaks võimaluse hinnata, kas tegemist on ajutise või hoopis püsivama töökoormuse probleemiga, mida tuleks kaasamise asemel lahendada täiendava kohtunikukoha loomisega sellesse kohtusse.

² Nt võiks Harju Maakohtu alluvusest mõne teise maakohu (eri)alluvusse üle viia asjad, mis praegu on TsMS § 72 alusel Harju Maakohtu erialluvuses, samuti võiks luua

lahendused asjade ümberjaotamiseks maa- ja halduskohtute vahel ei vii tõenäoliselt soovitud tulemusteni.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees

---

erialluvuse välisriigi kohtulahendi tunnustamise ja täidetavaks tunnustamise asjades (TsMS § 121) ning muudes rahvusvahelise õigusabi (välisriigi menetlusedokumendi kättetoimetamise, tõendite kogumise jms) asjades. Viimatinimetatud asjades võiks lisaks kaaluda ka kohtunikuabide ja kohtujuristide pädevuse laiendamist.